

Makalenin Türü / Article Type : Tercüme Makale / Translation
Geliş Tarihi / Date Received : 05.10.2021
Kabul Tarihi / Date Accepted : 26.12.2021
Yayın Tarihi / Date Published : 31.12.2021
Yayın Sezonu / Pup Date Season : Güz / Autumn

İrrasyonalite ve Felsefî Sistemlerin Çoğulluğu* (Paul RİCOEUR)**

Çev. Selin OLUR***

ÖZ

Felsefî sistemlerin çoğulluğunun paradoksal olgusuyla başlayarak, bu durumun mantıksızlığı iki çözümün, öncelikle Hegelci çözüm ve onun -yetersiz olarak değerlendirilen- sistemlerin birbirini dışladığını reddederek bu paradoksu çözümü ve daha sonra özgün felsefenin iddiaları ile onun gerçek tarihi pratikleri arasındaki zıtlıklar açısından incelenmiştir. M. Gueroult'un Bütünsel İdealizm'i, felsefî eylemin tarihsel özelliklerini sistematik özelliklerine nispetle ikincil bir yere koymanın sonuçlarını keşfetmek hususunda bir rehber işlevi görmüştür.

Resume

Partant du fait paradoxal de la pluralité des systèmes philosophiques- the Hegelian another claims of genuine philosophy and its actual historical practice. The idea of system is examined from the perspective of Spinoza's Ethics and, finally, M. Gueroult's idkulisrneintegral serves as a guide in exploring the result of subordinating the historical features of philosophical activity to its systematic features. judged to be inadequate: and then from the viewpoint of the contrast between the l'irrationalité de cette situation d'abord du point de vue de deux solutions qui résoud le paradoxe en niant que les systèmes excluent mutuellement solutions qui sont jugées inadéquates; puis du point de vue du contraste entre la véritable philosophie et sa pratique historique effective, l'idée de système est examinée dans la perspective de l'éthique de Spinoza et, enfin, l'idéalisme intégral de M. Gueroult sert de guide pour explorer les conséquences d'une subordination des aspects historiques de l'activité philosophique à des aspects systématiques.

* Ricoeur, P. (1985). Irrationality and the Plurality of Philosophical Systems. *Dialectica*, 39(4), 297-319 künyeli makalesinin tercümesidir.

Burada "Plurality" sözcüğü Fransızca "Pluralité" kelimesinden İngilizce'ye çevrilmiştir. Her iki dilde de kelime çokluk, ekseriyet, çoğulluk gibi anlamlara gelmektedir. Ricoeur bu makalede Felsefî sistemleri ve bunların birbiriyle ilişkisini konu almakta, bunların birden fazla oluşundan ve bu durumun felsefeye olan katkısından bahsetmektedir. Bu nedenle biz bu kelimeyi makalenin genel yapısını da gözетerek "Çoğulluk" olarak çevirmeyi uygun bulduk.

** Prof. Dr. Paul Ricoeur (ö. 2005).

*** Arş. Gör. Kahramanmaraş Sütlü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Din Felsefesi Anabilim Dalı, selinkaya@ksu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4742-6282

Felsefi sistemlerin çoğulluğunun paradoksal olgusuyla başlayarak, bu durumun mantıksızlığı iki çözüm açısından, öncelikle Hegelci çözüm ve onun -yetersiz olarak değerlendirilen- sistemlerin birbirini dışladığını reddederek bu paradoksu çözmesi ve daha sonra özgün felsefenin iddiaları ve onun gerçek tarihi pratikleri arasındaki zıtlıkların bakış açısından incelenmiştir. M. Gueroult'un Bütünsel İdealizm'i, felsefi eylemin tarihsel özelliklerini sistematik özelliklerine nispetle ikincil bir yere koymanın sonuçlarını keşfetmede bir rehber işlevi görmüştür.

Zusammenfassung

Angesichts der paradoxen Situation der Pluralität von philosophischen Systemen wird die Irrationalität dieser Situation untersucht: zunächst vom Gesichtspunkt zweier Lösungen, nämlich der Lösung Hegels und derjenigen, die darin besteht, die Unvereinbarkeit der Systeme zu leugnen -, die beide als inadäquat verworfen werden; dann von einem Standpunkt aus, der zwischen den Ansprüchen echter Philosophie und deren tatsächlicher historischer Praxis unterscheidet. Der Begriff des Systems wird aus der Perspektive von Spinozas Ethik untersucht und schliesslich wird M.Gueroult's integraler Idealismus als Filter verwendet, um das Ergebnis einer Unterwerfung der historischen Zielphilosophischer Tätigkeit unter ihre systematischen Zwecke zu durchleuchten.

Felsefi sistemlerin çoğulluğunun paradoksal olgusuyla başlayarak, bu durumun mantıksızlığı iki çözüm açısından, öncelikle Hegelci çözüm ve onun -yetersiz olarak değerlendirilen- sistemlerin birbirini dışladığını reddederek bu paradoksu çözmesi ve daha sonra özgün felsefenin iddiaları ve onun gerçek tarihi pratikleri arasındaki zıtlıkların bakış açısından incelenmiştir. M. Gueroult'un Bütünsel İdealizm'i, felsefi eylemin tarihsel özelliklerini sistematik özelliklerine nispetle ikincil bir yere koymanın sonuçlarını keşfetmede bir rehber işlevi görmüştür.

I. Bölüm Problem

Felsefi sistemlerin çoğulluğuyla ilgili olan irrasyonallite türü, her bir sistemin diğerlerini hariç tutmasının doğru kabul edilmesi gerçeğinden değil, teknolojik, ekonomik ya da bilimsel sistemlerin aksine, geçmiş felsefelerin bariz karşıtıtlıklarına rağmen, etkilerini hiçbir zaman kaybetmediği, engellenmediği, feshedilmediği gerçeğinden hareket etmektedir.

Bu paradoksal gerçekliğin mahiyeti özel bir araştırmayı gerektirmektedir.

Notlar:

Bir problem öne sürmek için, bazı varsayımları doğru olarak farz etmek kaçınılmazdır: Hiçlikten (hiçbir) soru gelmez. Argümanın bizzatı gelişimi bu kabulü kanıtlamış olacaktır. Felsefi seçimlerin olasılığıyla ilişkili olarak aşağıdaki III,4, a'ya bakınız; bu sınırlı durum elbette içebakış olarak mevcut söylemler için de geçerlidir. Bu şekilde, felsefe, sistematik bir örgütlenmenin bir

biçimi olarak tanımlandığında, üzerinde düşünülen problemin daha kritik -ve bu anlamda, paradigmatik¹ bir hale geldiği kabul edilir. (III,1, a).

Kısım 1. Felsefi çabanın tebarüz edişinin bir göstergesi olan felsefi sistemler arasındaki zıtlıkta görülen sağduyu için hiçbir paradoks yoktur.

Notlar:

Bu felsefe, Sokrates'ten bu yana herkesçe bilinen sağduyu ve önyargıların bir eleştirisi ile başlar. Bu düşünce, kurgusal söylemin kendini diğer söylemlerden ve her şeyden önce sağduyulu olandan farklı olarak varsaymasına izin veren indirgeme işlemini açıklığa kavuşturduğumuzda (111, 1, b) daha az önemsiz görünecektir.

Kısım 2. Öncekilerin felsefelerinin tarihini sadece hatalar tarihi olarak düşünen felsefe kurucuları (Descartes, Kant) için bir çelişki yoktur.

Notlar:

Bu yeni felsefelerin kurucularının kendi kendilerini anlamaları hem asılsız hem de anlaşılabilir bir durumdur. Bir taraftan geçmişle ilgili kırılmalar zaman geçtikten sonra düşünüldüğünde (bu tam olarak Descartes ve Kant örneğindeki gibi çoğu felsefe tarihçisi tarafından gösterilmiştir) yenilikçilerin düşünmüş olabileceğinden daha az radikal görünmektedir. Bu, süreksizliğin, felsefi etkinliğin tarihsel gelişiminin yalnızca bir yönünü oluşturduğunu göstermektedir. Diğer taraftan, geçmişten kopma iddiası, (111,2,a)'da (duruma bağlı eylem) daha sonra dogmatik eylem olarak nitelendirilecek olan bu eylemin önemli bir özelliği ile ilişkili görünmektedir. Felsefi eylemlerin böylesi bir şekilde birbirine bağlanmasının doğası kendi içerisinde bir problemdir. Fakat burada bazı türlerin birbirine bağlandığı gerçeği varsayılır.

Kısım 3. Felsefe tarihini felsefi eylemin zorunlu bir koşulu olarak gören filozoflar için ve kendi disiplinlerini felsefenin asıl parçası olarak gören felsefe tarihçileri için bir paradoks söz konusudur. Her iki kesim için de felsefenin geçmişi asla çağdışı bir geçmiş zaman değildir. Ayrıca benim başlangıç noktama hizmet edecek olan böylesi bir gerçektir. Bu durumun mantıksızlığı "tarihinin gidişatında felsefenin yaşam deneyimini" oluşturmuş görünen bu gerçek için felsefi bir meşruiyet arandığında ortaya çıkar. (Martial Gueroult, *Felsefe Tarihi Felsefesi*, Paris, 1982.) Sorun, bu mantıksızlığın sadece bir başlangıç olup olmadığı ve dolayısıyla çözülebilen bir gizem olup olmadığı ya da bunun bir nihayet olup olmadığı ve bundan dolayı spekülative bir çözümden fazlasını gerektiren kalıcı bir çelişki olup olmadığıdır. Ama ne tür bir çözüm?

Notlar:

Tüm tartışmanın başlangıç noktası olarak burada ele alınan temel gerçek, durmaksızın sürdürülen felsefi etkinlik ile onun tarihi arasındaki bağlantıdır. Sadece filozoflar bir felsefe tarihi yazabilirler ve kendisini ya da kendi çabasını

¹ 1960'lardan beri paradigma kelimesi bilimsel disiplinlere veya başka epistemolojik içerikteki düşünce kalıplarına göndermede bulunur.

kendisinden önce gelen ve onun ötesine geçecek bir tarihin içine eklemeyen hiç kimse filozof olarak adlandırılmaz. Kendileri filozof olan ve Platon, Aristoteles, Descartes, Spinoza, Leibniz, Kant, Fichte, Hegel'i tartışmaya devam eden felsefe tarihçilerinin varlığı, seçilen başlangıç noktasının keyfilikliğini nitelendiren bir olasılıkla bu girişi makul bir iddiaya dayandırır. Şimdi, bu makalenin adandığı çelişkiyi yaratan yani felsefede hiçbir şeyin bir kez ve herkes için edinilmediği ancak hiçbir şeyin hiçbir zaman tamamen ortadan kalkmadığı gerçeği, felsefe ile onun tarihi arasındaki içsel bağıdır.

Bölüm II. Yetersiz Yanıtlar

İki çözüm tartışılmaya değerdir. İlki için problem gerçektir, fakat spekülâtif bir çözüm kabul edilir. İkincisi için problem yanlış bir şekilde ele alınır ve başka bir şekilde formüle edilir.

1. Kısım Hegel'in çözümü en karşı konulmaz olanıdır: Tüm sistemleri aynı zamanda Mutlak Ruh'un karşılığında koruyan ya da ortadan kaldıran nihai sentezi, hem mantıksal hem de tarihsel anları kadar eşit bir şekilde doğrudur.

a) Hegel'ci iddiaların çözümü bilhassa güçlü: felsefe tarihi felsefenin kendine özgü bir kısmının başlangıcından ele alınır. Hiçbir önemli felsefe modası geçmiş ilan edilmez, her biri mantıklı ve kendi içinde tutarlı bir şekilde yani bir sistem olarak kabul edilir. Geçmişin bütün felsefeleri, karşılıklı ilişkileri açısından birlikte düşünülür; farklılıkları anlamlı hale getirilir. Bunların birbirini izlemesi temas alanından çıkarılır ve gerekli bağlantı seviyesine getirilir.

b) Fakat kendi tarihinde yaşayan bir felsefe deneyimi Hegel tarafından esasen sadece bir felsefeyi kabul edenler gibi tamamıyla reddedilir: Birbirini izleyen felsefelerde korunan şey, onların karışık içsel ifadelendirilmeleri değil fakat onların kesinlik alanını zayıflatan hâkim bir fikirdir. Geçmiş sistemlerin indirgendiği tek taraflı fikirler bu sistemleri kendi iyilikleri için bile kabul etmemekle birlikte kendilerine karşı çıkma ve başkalarıyla birleşme yollarını kabul ederler. Son olarak, sistemlerin Sınıflandırılması ve bir bilimin terimleri açısından düşünülen nihai sentez, bilimsel gelişmelere uydurulur. Bu yolla, tarihin anlaşılabilirliği sonsuz bir şimdide çözüme kavuşturulur. Hegel'in felsefe tarihinin mutlak varoluşunu meşrulaştırmaya yönelik girişiminin neticesi, Hegelden sonra yeni sistemlerin açığa çıkmasını düşünülemez hale getirdiğinden, kendi tarihi içerisinde yaşayan felsefe deneyimi gerçeğinin bir imhasıdır.

2. Kısım Alternatif bir çözüm, sistemlerden birinin diğerinden tamamen dışlanmış olduğunu inkâr etmek olacaktır, çünkü bu karşılıklı dışlama felsefe tarihinin mutlak deneyimine ait olmalarını akıl ermez kılacaktır.

a) Tartışmalara yakın olan D. Davidson'un "Kavramsal Bir Düzen Fikri Üzerine" isimli eserinde bir ifadesi var: Filozoflar, ortak gerçek olarak adlandırdıkları varsayılan iddia üzerinde, daha sonra farklı bir şekilde yorumlasalar bile, (bu ortak gerçeği)² doğrulamak amacıyla kendi hazırladıkları iddiadan çok daha fazla hemfikir olurlar. Çok sayıda özdeş terim bu yorumlamalarda tekrarlamaya devam eder (varlık, düşünce, hakikat, vb.); muhalif filozoflar birçok ortak problemi paylaşır (soyutlama, akıl-beden problemi, özgürlük ve zorunluluk, vb.) Çözümler bile asla birbirinden tamamen ayrı değildir, fakat anlaşmazlıkların

² Ç.n. Çevirmenin Notu.

saptanması için örtüşmeye devam etmek, kısmi anlaşmalar oluşturmak zorunludur. Bu konumun gücü, farklılıkların kendilerini onaylanması için bir kriter olarak çevrilebilirliği ele almak ve benzerlikler ile özdeşliklerle bağlantılı farklılıkları düşünmeye zorlamaktır.

b) Fakat felsefi sistemler söz konusu olduğunda bu iddia daha az ikna edicidir. İlk olarak, her bir sistem yeni bir yöntemle gerçekliği temsil eden şeyi belirler. İkinci olarak, eğer benzer terimler tekrarlanırsa, bu, belirlenmiş sistem tarafından her defasında farklı bir şekilde indirgenen çok anlamlılık, felsefi sözlüğün çok anlamlılığı sayesinde. Buna ek olarak, eğer sorunlar ve meseleler benzer görünüyorsa, sağduyu ile yakınlıkları ve söz konusu felsefi sistemin terimlerindeki kusurlu yeniden ifade edilişleri nedeniyledir. Son olarak, kısmi mutabakatlar bile, sistemlerin kesinliği ile karşılaştırıldığında yanlış anlaşılmalara yol açmaktadır.

Bu tecrübe, sistemler arasındaki farklılıkları oluşturan iç tutarlılık ve bütünlük olarak kabul edildiği için felsefe tarihinde yaşayan felsefe tecrübesine bir kez daha ihanet edilir.

Bölüm III. Teorik Yöntemlerin Hermenötiği

Bu durumun mantıksızlığı onun imkân koşulları açısından detaylı bir şekilde incelenmelidir. Bu, her gerçek felsefenin iddiaları ile onun gerçek tarihsel durumu arasındaki karşıtlıktan ileri gelir.

Kısım 1. Felsefenin temel iddiaları onun görevi ile aynıdır:

a) Bir tarihçi-filozofun felsefe olarak dayanmış olduğu şey sistematik bir teşekkül yapısına sahiptir. (Kant ile birlikte sistem ile sistemli arasında ayrım yapsak bile).

Notlar:

Sistem ve sistemli arasında ayrım yaparak, öncelikle felsefi söylemin sistemleştirilmesi görevini başarmak için az ya da çok radikal adımlarla doğru olanı kabul etme niyetindeyim. Örneğin, pek çok Platonik diyalog aporetik³ kalır ve bu nedenle sistematiklik projesinin yetersiz kalması Platon'un kendisi tarafından defalarca dile getirilir. (*Diyalog. VII, Mektuplar VII, vb.*) Dahası, eleştirel ve kurgusal felsefe arasındaki farkı müteakip tartışmalar (Bölüm III, kısım 2-4) için ayırmak istiyorum: birincisi, aklın mimarisini oluşturan nesnel bilginin imkân şartlarının sunulması, yani eksiksiz ve tamamıyla açık olan bir şartlar kümesi, bakımından sistematiktir.

Sistemli felsefe yöntemlerinin bu çoğulluğundan kaynaklanan çelişkileri ele almadan önce, sistem fikriyle alakalı iddia ve görevleri tek bir felsefeden yola çıkarak göstermeyi tercih ettim: *Etik*'in ilk on beş önermesinde yer alan (ve)⁴ açığa kavuşturduğum -örtmek, kapsamak-fiillerini, spekülâtif söylemle bağlantılı olan içsel ilişkilerin tamamına uyguladım. Üçüncü tanım *Etik I*'de elde etmiş olduğum mantıksal işleyişin öz-tutarlılık kuralının yorumcusu olarak, kendisi ve kendi başına töz olana göre alınabilir. Tözün eşsizliği sadece bu işleyişleri kapsayan sistemle doğrulanır; tanımların, aksiyomların ve önermeler grubunun tümüdür-yani ifadelendirilmiş, sürekli, bölünmez söylem, sınırsız olandan sınırsız ve sonsuz anlam- ki

³ Düşünce ya da tartışmanın, ortaya çıkan bir problem veya güçlükten dolayı sonuçsuz kalması durumu.

⁴ Ç.n.

bu, bir tözün varlığı ve anlamlılığı arasındaki yeterliliği tespit eder. Buna göre “Var olan, tözün doğasına aittir (ilgilidir)⁵” VII. önerme Tanım I tarafından kastedilmiş olan şeyi basitçe geliştirir: *Causa sui* (kendisinin nedeni) tarafından özün varoluşu içerdiğini anladım: yani doğası ancak var olan olarak algılanabilir.” Bu bağlamın dışında ele alındığında VII. önerme yanlışlıkla bir tür ontolojik delil türü olarak ele alınır, Tanrı'nın varlığının kanıtlanması rasyonel bir teolojiye ait olur. Bir bütün olarak *Etik I*'in bağlam kapsamında hatırlandığında “varoluş” kavramı kurgusal söylem dışında önceden oluşturulmuş bir referansa, kendi varlıklarının anlaşılabilirliği olarak kendi kendilerini önceden oluşturmuş olan bir özler evrenine eklenmiş (Kant'ın Varoluş tanımlamasını kullanmak için indirgemenin olmadığı) harici “varsaymaya” işaret etmiyor. Bu anlamda VII. önerme Kant'ın ontolojik delili reddetmesine dahil olmaz: töz teriminin yanı sıra cevher, varoluş terimleri spekülative söylemin ilerlemesi ile tamamıyla yeniden tanımlandı, töz olarak kavrandığı için varoluş ile öz arasında herhangi bir ayırım yoktur. VII. önermenin ispatı *Etik I*'deki öz kavramının yalnızca semantik inşasını elde eder. Spekülative söylemin “mantık”ı kendi önermelerinin yanı sıra semantik özerkliği iptal eder. Hegel'in *Ruhun Fenomenolojisi / Tinin Görüngübilimi* eserinin ön sözünde, İçebakış sistemin -öz-anlatım-'ı spekülative önerme dediği şeyin “mantıksal” konumunun yerinde yorumlanmasını sağlar.

b) Her bir sistem hem bilimsel bilginin hem de sıradan dilin doğrudan göndergesel⁶ iddialarının indirgenmesinden kaynaklanır; bu indirgeme, her felsefenin gerçekliğini temsil eden şeyi yeniden tanımladığına işaret eder.⁷

Notlar:

Spinoza'nın *Etik* örneği bir kez daha ele alınmayı hak ediyor. “Töz”, “cevher” ve “varoluş” kavramlarının yeniden düzenlenmesinden bahsettiğimizde felsefi sistemlerin oluşumunda işaret edilen indirgeme faaliyetine daha önce kısaca değinmiştik. Diğer şeylerin yanı sıra varoluş, spekülative söylem dışında önceden oluşturulmuş bir ilişkiyi göstermiyorsa, bu yeniden formüle edilmenin nihai koşulu, tıpkı kabul edilmiş bir anlamın varlığına atfettiği ve dahası metafizik ilkeler (aşılmasına yol açan) önerdiği ölçüde, Kant'ın her şeyi kapsayan “metafizik yanılısama” kavramını eleştirmesi gibi doğal dilin “gramer”inin indirgemesinde bulunmalıdır.

Bu bağlamda, Carnap'ın *Dilin Mantıksal Söz Dizimi*'nde konuşmanın biçimsel şekli, yanıltıcı nesnelere, cümlelerin kaynağı ile şekilsel konuşma şekli arasında yaptığı ayırım, spekülative söylem tarafından elde edilmiş olan indirgemeye iyi bir bilgi verici giriş olarak alınabilir. Ancak Carnap, birinci derece ve ikinci derece söylem arasındaki ayırımın bir sonucu olarak spekülative bir söylem- yeni bir tür söylemin serbest bırakılabileceğini düşünmedi. Onun sahip olduğu ayırımlardan dolayı, bizim için, tamamıyla öğretici bir işlev, ikinci dereceden söylem olarak düşünülen spekülative söylem ölçüsünde, bu öz yapıdan dolayı herhangi bir mantıksal üst-dilden büyük ölçüde farklılaşır. Husserl'in indirgeme kavramı, spekülative söylem

⁵ Ç.n.

⁶ Bir ileti dilin göndergeyi olduğu gibi ifade etmesi için düzenlenerek oluşturulmuşsa dil göndergesel işlevde kullanılmıştır. Başka bir ifadeyle dilin bilgi verme işlevidir.

⁷ Carnap'ın felsefenin birinci dereceden söylem olmadığı iddiası, bütün anlamını inkâr etmemekte, özerk bir mantıksal mekânda yaratma ve eklemleme gücünü daha da genişletmektedir.

tarafından elde edilmiş olan indirgeme türü için daha uygun olan, bir başka bilgi verici giriş sağlamaktadır, fakat bu söylemde tamamıyla spekülâtif olan hâlâ yetersizdir. Doğal dillerin “gramerine” ve üzerine aşılı olan ve birinci dereceden söylemin ürünü olarak kabul edilen metafizik varlıklara uygulanan indirgemenin radikalliğinin ölçüsünü alalım. Bu nedenle, unvanına rağmen -Johannes de Deo- maddeye dair bir muamele, mutlaka mevcut olan, sonsuz, ebedi madde, birinci sınıf söylemi kötüye kullanan uzantıları olarak tüm metafizik teolojilerin tüm teogonlarının⁸ azaltılmasını sağlar. Spinoza'nın tözü, söylemler arasındaki süreksizliğin göz ardı edildiği, sadece fikir tarihine aykırı olan felsefi bir okumaya göre, doğal dillerin “dilbilgisine” uyduğunu iddia eden bütün kayda değer kurguları kaldırmıştır. Chomsky'nin dilbilgisini izleyerek, sıradan cümlelerin desteğini ve tanınmış söylemin dilbilgisi ile tanışmamızın sağladığı güvenliği kaybettiği zaman felsefe başlar. Kişi felsefenin dilini ve “gramerini” her seferinde yeniden üreterek öğrenmelidir. Bu indirgeyici koşul altında, spekülâtif önerme spekülâtif söylem çatısı altında kendi kanıtını oluşturur: gerçeğin göstergesi parıldar. Bu anlamda Spinoza'nın kendi içinde yer alacağı tözle ilgili söylemi sürdürmesi söz konusudur: söylemin göndergesel karakteri, maddenin nedensel karakteri için yeterlidir.

Söylem tarafından töz hakkında üretilen tüm kavramlar aynı indirgeme kuralına göre yorumlanmalıdır. Sonsuzluk kavramı (yöntemlerin iç çeşitliliğine karşı) tüm dışsal çeşitlilikleri azaltır ve çokluk, tamamıyla tanımlanmasına rağmen sayılamazlığı ifade eder. Benzer bir şekilde sonsuzluk, matematiksel ve mantıksal zamansızlık bile olsa, sonsuz zamanla herhangi bir ilişkiye sahip değildir. Zorunluluğa gelince varlık, benzer bir söylem içerisindeki olasılığa ve temasa, iddialı söylemde olduğu gibi, artık karşı değildir, tüm şekilsel mantığın indirgenmesi anlamına gelir. (Spinoza'nın yöntem görüşünü tartıştığımız zaman bu noktaya döneceğiz).

En çarpıcı indirgeme örneği *Etik I*'in Ek Bölümündeki kesinlik eleştirisi ile sağlanır. İnsan merkezilikle beraber, bu Tanrı hakkında çökmüş olan metafizik söylemin vasıtasının toplamıdır. Son olarak olasılık ve zamanla ilişkili olarak kendi kendine yeten ve dış kaynaklı olmayan zorunluluk hakkındaki söylemle beraber indirgenmiş olan olasılık ve zamanla bağlantılı görünmektedir.

c) Her bir sistem bu yolla gayesi olan (teorik, pratik, estetik gibi) belirlenimlerin azami varlığını ifade eden ve bütün olarak kendi içinde bir tutarlılığı oluşturan kendine özgü bir düşünce nesnesi haline gelir.

Üçüncü kez tüm spekülâtif söylemler için modelsel gibi görünen ödünç almaya niyetlendiğim şey Spinoza'nın *Etik I* eserine istinadendir. XVI-XXXVI önerme aynı zamanda kanıtlayıcı iddiaları olan üretken bir söylemi gösterir. Sarı fiil (kendine özgü kanıtlama özelliği için devreye giren bir fiil olarak) bu yeni özelliği özetler. Bu önermeler yöntemler açısından yegâne, sonsuz, ölümsüz, zorunlu töz tarafından işaret edilen belirlenimlerin varlığı için delil gösterilir. Bu terimlerin tercihi metafizikteki doğal dillerin gramerini kötüye kullanımına indirgenmesiyle ilişkili kendi içinde ve özünde tasarlanmış olan şeyin son derecede muhtelif üretkenliğinin kapsamını doğrudan doğruya gösterir. “İfade” bağıntısı sadece bir -gereklilik

⁸ Bkz. Teogoni: Tanrıların nereden geldiğini ve soyunu anlatan mitler.

kipini- kullandığından gerekliliğin kendisi doğal dillerin yapısından elde edilen bir kipler dizisindeki yerini kaybetti. Bu arada, nedensellik ilişkisinin de benzer bir indirgemeye bağlı paralel bir dönüşümden geçtiği fark edilmelidir: Dış nedensellik, sıradan dile ve Galileo bilimine göre, sadece ikinci dereceden bir söylem türü içinde anlamlı hale gelen sırf bilinçte var olan içkin bir nedensellik fikrinin yerine kullanıldı. Benzer bir şekilde, yukarıda ifade ettiğimiz gibi, söylemin sistematik karakterinin ardında yatan totolojik anlamı açığa çıkarır: dahil olma şimdi gelişme, yani bir yeniliğin oluşumu anlamına gelir. Varoluşun öze dahil edildiğini bildiren VII. önerme, şekilsel gelişmenin özü olan zorunlu varlık olduğu ölçüde, şekilsel gelişme sayesinde güçlendirildi. Yeterlilik sistemli olmayı ikmal ettirir.

İki önermenin doğal sonucu, altının çizilmesini hak etmektedir. Birincisi, özgürlük zorunlulukla birlikte yeniden tanımlanmalıdır; tüm ruhbilimcilikten ayrılan, özgürlük kavramı sırf bilinçte var olan öznel nedensellik ilkesi ile ("varoluşu için başka bir şeye gereksinme duymayan şey" kendinde öz ile eş anlamlı) ve zorunlu olarak anlaşılan şeyle (özünde /tasavvur edilen tözün bir eş anlamlısı) eşdeğerdir. İkinci olarak, bizim söylemimiz için geçerli olan tözün sadece iki zorunlu öz niteliği olan fikir -mekân ve düşünce- spekülative söylemin öz yeterliliğini çığnemeksizin, mekân ve düşünce ile ilgili yöntemlerin düzeyi hakkında tasavvur edilebilen herhangi bir töz konusunda bir söylem eklememize ve tamamlamamıza izin veriyor.

Bu iki önermenin doğal sonucu sistem kavramı için son derecede büyük öneme sahiptir: Bu, *Etik I*'in sonunda, (önermelerin doğru/yanlış, olanaklı/olanaksız, gerekli/gereksiz gibi sınıflara ayrılması (gerçeklik, zorunluluk, olanak sınıfları) yöntem teorisi bakımından kendi kendine olan ve kendiliğinden algılanan söylemin diğerinin içerisinde kavranılan her şeyi dahil eden)) genel özelliklerine göre, hem tamamlanmış hem de II. önermeden V. önermeye kadar komşu söylemlerin alanlarındaki - fizik ve mantık kuralları - spekülative söylemin üretici gücünü sunan etik kitapları gelişimlere açılmış görünüyor. Bu dört kitap, önceden indirgenmiş olan bu söylemlerin ilkelerini, adım adım, yeniden inşa etmek için spekülative söylemin yeterliliğine ve fiziksel olduğu kadar zihinsel bir anlama gelen şeyi yeniden tanımlamak için onun kapasitesine tanıklık eder. Eğer doğal diller ve deneysel bilimlerdeki dolaysız göndergenin indirgenmesi spekülative söylemin özerkliği için şart olsaydı, bu söyleme ait olan "ifade" gücünü ahlaki ve politik söylemleri kapsayan diğer söylemlere dönüştürmek için onun kapasitesi ile açıklanırdı. Diğer disiplin alanlarındaki spekülative söylemlerin gösterdiği bu açıklama ve dönüşüm gücü, birinci dereceden söylem seviyesine atıfta bulunmakla eşdeğeridir. Açığa çıkarıcı ve dönüştürücü kapasitesinden dolayı Spinoza'nın *Tanrı Bilimsel-Politik İncelemeler*'i şu başlığı hak ediyor: V. kitabı ve *Etik*'in kendisini sonuçlandırdığı entellektüellerin aşkı üzerine fevkalade önermeleri ile taçlandırılan *Etik*.

Kısım 2. Meşru felsefe iddiası ile gerçek tarihi durumlar arasındaki karşıtlık şu şekilde açıklanabilir:

Notlar:

Düşünce için, dogmatik eylem, belirli bir yöntem ve bir sınıftaki sonsuzluğun üç başlık halinde söz konusu olan şey her bir felsefi sistemin tekilliği ve bu nedenle felsefi sistemlerin çoğulluğunun mutlak olasılığıdır. Bu üç konunun her birinin detaylarıyla uğraşmadan önce, bu bölümün konusunun yani sistematik felsefelerin akla uygun iddiaları ve onların mevcut tarihsel durumları arasındaki zıtlığın altını çizmekte fayda var. Bu zıtlığı düşünce düzeyine getirmek için ima ediyor gibi görünen karşıtlığı ondan çıkarmak gerekmektedir. Felsefe ve felsefe tarihi arasındaki içsel ilişki (Bölüm I'de bir olgu olarak düşünülen bir şey) gerçekte bu iddiayı betimlemeye ve tarihi dışarıda bırakan spekülative bir felsefenin görevine hizmet eden bu üç özellik bakımından bir çelişki olarak görünmektedir. Bunun tersine, bir fikirler tarihinin sadece bir yönü ve sonra gelen zihniyetlerin ve ideolojilerin tarihi görünüşü olan felsefe tarihine dayandığı zaman -filozof olmayan tarihçilerin haklı olarak yaptığı gibi- felsefe tarihi bir halklar ve medeniyetler tarihi çerçevesinde olgular tarihinin kaderini paylaşır. Hiçbir köprü, sistem ile tarih arasındaki uçurumu kapatamaz.

Eğer daha sonra, bir diğer deyişle Martial Gueroult sonrasında, felsefe tarihinin seyrinde yaşayan felsefe deneyimleri olarak adlandırdığımız bu problemin kendisi, olduğu yerde kalırsa, sadece zihniyetler ve ideolojilerin tarihinden değil medeniyetlerin ve halkların tarihinin zamansal özelliklerini ödünç almayan ve kendi tarihini yapmaya muktedir bir felsefi etkinlik olarak düşünülmelidir. Bu bölümün üç paragrafında söz konusu olan şey spekülative düşünceye (ya da Gueroult'un dilini kullanırsak, "felsefi düşünce") uygun bir tarih fikridir.

a) Her felsefi bütün her bir sistemin asli gerekliliği önceki varsayım zorunluluğu haline gelen dogmatik bir eylem tarafından oluşturulur. Bu dogmatik eylem felsefi düşüncenin sonlu oluşunu doğrular.

Notlar:

Sistematik söylem ile yan yana koyduğumuz dogmatik (ya da varsayımsal) eylem fikri, son söylenen için dışsal değildir. Spinoza'nın *Etik* eseri bunu göstermek için yeterlidir. Spinoza'nın söylediği gibi tözden anladığım şey.... Tözün sınırı... felsefi bir düşünme konusuna adanmışlığı ifade eden ilk kişide, bir düşünce eyleminin konumlandırılması ve sonlu bir zamanda anlamak fiilinin kullanımı dahil etmek fiili tarafından belirtilen dolaylı işlemlerle benzerdir. Elbette, anlıyorum diyen konuşmacının dil örgüsü ne psikolojik ne de kültürel. 3. açıklama bir sonraki kısım, anlıyorum kavramının öznel karakterini daha basit bir hale dönüştürmek için düzenler: (töz ile kendinde ve kendisi aracılığıyla tasavvur edilen, kavranılan şeyi kastediyorum: işte onun bu kavramı oluşturulması gereken başka herhangi bir şeyin kavramına ihtiyaç duymayan şeydir.) Tanımlamanın önemi anlıyorum fiilinden kendiliğinden var olan asli gerçek bir temeli olan kavrama kaydı. Bununla beraber, eğer spekülative söylem, ilkeler hakkında, belirli psikolojik öznelere ait olursa, gerekçelerinden dolayı sorumlu eylemi oluşturan böylesi bir söylem bir diğerini değil bütün bu

sistemi bir bütün olarak belirler. Sistemin doğuşu bu nedenle kendi zamansallığını gösteren bir düşünce etkinliği, düşüncenin oluşu olarak dikkate alınmak zorunda olursa da ikinci bir adımla bu zamansallık zihniyetler ve ideolojiler içerisinde belki de kültürleri çevreleyen hatta değiştiren bazı gizli özellikleri açığa çıkaran bir tesir ile anlaşılır. (Yukarıya Bölüm III, bölüm I, c'ye bakınız).

Bir düşünce olayına özgü olan bu zamansallık, bir felsefenin diğerinden kökenine göre farklılık gösterdiği için, başlangıç hareketi, açılışçı bir hareket fikrine dayanır. Örnekler? Platon Sokrates'in erdemlerini matematiksel özlere benzeyen ahlaki özler olarak tanımlayarak başlar; Aristoteles'e göre başlangıçtaki hareketi, özleri ampirik gerçeklerden "ayırma" anlamına geliyor. Descartes şüphe ederek başlar ve onun *düşünüyorum o halde varım* ifadesi onun uç noktasına getirilen şüphesine uygulanan bir düşünme eylemi ile ilk doğru olarak varsayar. Kant, bir a priori sentetik önermelerin olasılığının koşulları sorusu ile başlar. Hegel, Var olma ve Var olmama soyut fikirlerinden daha somut ve daha eksiksiz olarak oluşu yerleştirerek *Büyük Mantık*'ını başlatır. Bu veya o sistemin belirli bir şekilde ve başka türlü olmayan bir yolla başlayıp başlamamış olması, tüm gelişmeyi birbirine bağlayan gerekliliğin, yani bu başlangıcın hipotezi altında, eski bir hipotez zorunluluğu olacağı sonucuna varmaktadır. Felsefi sistemlerin tekilliğinin bu ilk belirlenimi sistemin özgün yazarının kendine has özelliği olan tüm görüşlerin geliştirilmesi değildir. Böylesi bir bireysellik müdafaası gelişim, ilerleme, eğitim, insan türünün temalarıyla aynı tecrübi düzeyde kalacaktır. Söz konusu tekillik sistemin kendisinin, yani yazarın değil sistemin kendi iç yasasıdır. Bu, bir sonraki konu olan ayrımsal strateji tarafından onaylanacaktır.

b) İlk dogmatik eylemin tekilliği özel bir yöntem⁹ açısından tanımlanabilecek (bu metafor tarafından ifade edilen tüm tartışmalı yan anlamlar ile) sistematik yapılandırmanın kendisi olacak şekilde genişler. Bu nedenle, *Cogito*'nun ilk varoluşundan başlayarak Kartezyen sistem tarafından açığa çıkarılan sebeplerin sırası bir yöntemdir; *kendisinin nedeni* eşsiz maddesinin gerekli bir ifadesi olarak Spinoza'nın *Etik*'te sonlu kiplerin üretilmesi başka bir stratejidir; üretici imgelemin dolayımı ve onun tasarısından dolayı Kant'ın eleştirisindeki a priori sentezlerin üretimi hala bir diğeridir. Hegel diyalektiği ve Mantık, Doğa ve Ruh arasındaki karşılıklı dolayım, diğerleri arasında kendine ait özel bir stratejidir.

Notlar:

Yöntem kavramı ima edilen tartışmalı (hatta kavgacı olsa bile) fikirle ilişkili olarak daha sonra (III,4,c) yorumlanacak. Bu bölümde yalnızca sistemlerin içsel yapılarındaki rolü dikkate alınacak. Yöntem kavramı anla daha yakından ilişkili olan bir başlangıç fikri bakımından, dogmatik eylem için bir devamlılık, bir süreklilik sağlar. Bu nedenle soru psikolojik süreklilik meselesi değil yani felsefi bir çalışmayı anlama ya da eser yaratma tarafından gerekli görülen ölçülebilir zamanın, fakat bir düşüncenin uzamı aracılığıyla kurala dayalı dönüşümler iç çeşitliliğin düzenlenmesi sayesinde, başlangıcından sonuna

⁹ G. Granger'ın stil kavramı, tekil bir tarihsel konjonktüre yanıt olarak, tekil bir düşünür tarafından tutulduğu gibi, tekil bir düşünce çalışması tarafından sağlanan çözümün tekil niteliğini karakterize etmek için uygun bir eş anlamlı olacaktır.

kadar getirdi. Bu şekilde, bir çalışma yöntemi başlangıçtaki gücün bir bütün olarak çalışmanın kapsamına alınmasını amaçlar.

Daha önce özet bölümünde verilenlere birkaç örnek ekleyeceğim. Bunlardan ilki, yöntemin kendisi tarafından zamana verilen rolle ilgilidir. Bilindiği gibi, buradaki Kartezyen kanıtlamayı, devam eden yaratılış kuramı (Sürekli yaratma: dünyayı korumak için onu her an yaratmak) ve zamanın kendisinin süreksizliğini yöneten önsezilerin ve sebeplerin süreksiz düzeni arasındaki derin benzerliktir. Spinoza ile birlikte, zaman sonsuz olan töz hakkındaki töz ve söylemi tanımlayan bir güç, tüm kanıtlamalar tarafından sahiplenilen ani bütünleşmenin gücü tarafından hariç tutulur. Zaman, Kant ile birlikte zamanın niteliklerini bu şemalarla (zaman silsileleri, zaman-kapsamı, zaman-düzeni, zamanın faaliyet alanı, aynı yerde, A 145, B 184): birleştiren fakat "metafizik belirlenimler"e göre (Eleştiri A 138 ff., B 177 ff.) eski haline döndü: Bu yolla, soyut tasarıya göre dolayımılama her a priori diyalektikteki zamansal bir dolayımılama da. Hegel'in sistemi tüm doğal, fiziksel, kültürel ve mutlak Varolma tarzlarındaki zamana öncelik tanısa da bu kavramdaki tüm zıtlıkların kaldırılması mutlak düşüncenin sonsuz varoluşunda bir zaman sarf etmeyi ifade eder. Bu ilk örnekler silsilesi zamanla ilgili felsefe öğretilerinin ikilemelerini açığa çıkarmak için münferit açıklamaların birbirlerine karşı çıkması yanlış olacağını göstermektedir. Bunun sadece küresel yöntemler açısından değil, yerel fikir ayrılıkları açısından da değerlendirilmesi gerekmektedir.

Yöntemlerin kaderini etkileyen farklılıklar aynı kuralı izler; bu kader aslında zamana göredir. En çarpıcı farklılık, Spinoza'nın *Etik*'inde kabul edilen özel tercih ve Kant'ın *Eleştiri*'sinde kabul gören özel tercih tarafından sağlanıyor. Fakat Spinoza'nın inkâr etmesi muhtemel olan şey ortaya çıkardığı şey değil. Bu zorunlu (doğruluğu) tarzdaki spekülasyon bir felsefe ve yöntemlere uygulanan farklı işleyişleri düzenleyen bilgi sınırlarıyla ilgili eleştirel bir felsefe arasındaki küresel stratejik farktır. Spinoza ile mümkün olan doğal dillerin şekilsel mantığı indirgenir; Kant ile olasılık yaklaşımı genel veya biçimsel mantıktan aşkın mantığa aktararak dönüştürülür. Bir kez daha Spinoza'nın zorunluluk taç giyme töreni ve Kant'ın ihtimalin çarpışması için tam zamanında karşı çıkmak isabetsizdir. En kafa karıştırıcı tutarsızlıklardan biri, filozoflar arasındaki kesinliğin kaderi ile ilgilidir. Descartes, olayların sırasına göre gerçek ama anlaşılabilir "uçlar" olduğunu itiraf ederken Spinoza, antropomorfik olarak her türlü kesinliği sınırlandırmaktadır. Fakat bu Leibniz'in olası dünyalardan ve sanallıktan monadlarına (mo-nad, bölünmez varlık, metafizikte temel birim) atfetmesini engellemez. Kant ile teleoloji yargıyı yansıma himayesi altında döner. Bu son örnek daha sonra tartışılacak olan soruyu ortaya çıkarmaktadır (Bölüm 111, Bölüm 4, c): yani bir filozofun başka bir filozofun ortaya koyduğu veya koruduğu bir kavramı, bir varlığı, bir tezi indirgemesi veya dönüştürmesi nasıl mümkün olabilir?

c) Bu şekilde, her sistem türü kendi içerisinde sonsuzdur, a) ilk dogmatik eyleminin tekilliği, b) ileri stratejisi.

Notlar:

Soruşturmayı felsefi sistemlerin tarihsel tekilliğinin paradoksuna dönüştürmek için, her sistemin mümkün olan en büyük belirleme zenginliğini ifade etmeyi amaçladığı tezi bir kez daha düşünelim (III, 1, c). Spinoza ile bu kriteri için verimlilik veya verimlilik aracılığı ile belirledik. Bu, her şey hakkında titiz olan,

bilinebilecek her şey hakkında, ancak her biri kendi tefsir eylemine ve ortaya çıkarma eylemine devam etmek için seçtiği stratejinin benzersiz bakış açısına uygun olarak, tüm büyük felsefeler için geçerlidir. Bu nedenle, zihin-beden ilişkileri, özgürlük ve determinizm, insanın evrendeki yeri, mutluluk ve bilgelik gibi iddia edilen “ebedi problemler” ile ilgili sistemler arasında dikkatli bir karşılaştırma yapmak çok ilgi çekicidir. Burada göz ardı edilen, her bir felsefenin içkin veriminden dolayı, sıradan söylem ve fiziksel ve gürültülü bilimler tarafından ortaya konan temel problemlerle başa çıkma yolunu belirlemesidir. Bu şekilde, her bir felsefe kendi tamamlama ufkunu ve buna bağlı olarak gerçekte neyin gerçek olduğunu (Plato'nun söylediği gibi *hakiki varlık*) belirler. Felsefi bir sistemi tamamlama ufku olarak adlandırdığımız şey, bir bitirme yolu anlamına gelir, aynı anlamda, bir dogmatik eylem fikrinin bir başlangıç şekli ve aynı zamanda bir ilerleme süreci için spekülasyon anlamında strateji kavramı olduğu anlamına gelir. Bir felsefe, kendi tamamlama ufkunu yansıtması yoluyla kişiselleştirilir; bu da bu felsefenin yapılabildiği Gueroult'un “muhtemel tespitlerin maksimum sentezi” anlamına gelir. Spinoza'ya göre, entelektüel aşk, felsefesinin ortaya koyduğu rasyonel umudun ufkunu göz önüne alsak bile, Kant'ın uyguladığı öz denetim ile aynı değildir. Ve bu rasyonel umudun kendisi, Hegel'in mutlak bilgisini Spinoza'nın entelektüel neşesi ile aynı düşünce ailesine yerleştiren spekülasyon bilgelikten büyük ölçüde farklıdır. Her birinin kendi türünde sonsuz olduğunu söylememizi sağlayan felsefi sistemlerin tamamlanma ufkunu etkileyen bu farktır.

Kısım 3. Mevcut felsefelerin sistematik özellikleri ile onları üreten dogmatik eylemin tekil niteliği ve ilk adımlarını geliştiren strateji arasındaki bu karşıtlık, Gueroult tarafından belirtildiği gibi, tarih felsefesinin aşağıdaki koşullara uyması durumunda aşılabilir:

Bu bölümde söz konusu olan, bu makalenin başlangıcından bu yana felsefe ve tarih arasındaki içsel bağıntı olarak adlandırdığımız şeydir. Bölüm III, Bölüm I ve Bölüm III, Kısım 2'nin tezleri arasında kabul edilen zıtlık eğer bu bağlantı aynı zamanda ön-varsayımla eş zamanlı olacak olan spekülasyon bir sentez içinde bir düşünce nesnesi, kararlı bir felsefenin sonucu, felsefe tarihinin spekülasyon bir felsefesi haline gelebilirse, üstesinden gelinir. Her büyük felsefe tarihinin felsefe tarihinin az çok açık bir felsefesi vardır. Gueroult'unki sadece tamamen açık değil, aynı zamanda spekülasyon. Bu nedenle onu, rasyonellik ve felsefe ile tarih arasında ortaya çıkan ilişkinin mantıksızlığı ile ilgili mihenk taşı olarak seçtik.

Bu bölümün sonunda, Gueroult'un *bütünsel idealizm*'inin Hegel'in tarih felsefesine kıyasla iddia edebileceği temel getirilerinin altını çiziceğiz. Bir kez daha ekleyebiliriz: Her felsefenin iç karmaşıklığına tam bir saygı göstererek, hiçbir zaman baskın bir fikre indirgenmeyen, Kısım III, Kısım I'de belirtilen kriterlere uyan bir sisteme az ya da çok kolayca bütünleştirilebilecek bir karmaşıklık, bölüm III'ün 2 ve 3. kısmında daha diyalektik bir şekilde yorumlanmıştır. Bu diyalektik yaklaşımın yarattığı, önceki iki bölümün keskinleştiği çelişkinin üstesinden gelme koşullarını daha fazla gerektiren bir kısıtlamadır. Gueroult'un *bütünsel idealizm*'i tarafından önerilen çözüm, bölüm III. kısım 2'de tanımlanan üç tarihsel özelliğin bölüm III Kısım 1'de tanımlanan sistematik özelliklere tabi kılınması olarak geniş terimlerle karakterize edilebilir.

a) Eğer dogmatik eylem onun olumsuzluğundan, özneliğinden ve zamansallığından kurtarılırsa ve sistemin kendi iç gerekliliği olarak anlaşılabilirse, Spinoza *Etik*'inin V. kitabında, üçüncü bilgi türü şeklindeki, sonsuz ve aynı zamanda “çetin” olarak değerlendirilir. (Sarp kıy1)

Uyarılar:

Zaten tüm ruhbilimciliğin dogmatik eylemini ortaya çıkarmaya, felsefi sistemlerin yazarının dehasına ve özgün oluşuna itiraz etmekten ayırmaya çalıştık. Gueroult'un ayrılmaz idealizmi daha ileri gitmek istiyor. Kutuplaşma, sistem hareketinin karşıt karakterinin üstesinden gelmeyi amaçlamaktadır. Sistem dogmatik eylemdir. Spekülatif söylemi dile getiren konuşan özne o ya da bu konuşan bir özne olarak yetkinliğini mensup olduğu ideolojilerin ve zihniyetlerin ve dahası esasen, medeniyetlerin ve milletlerin tarihinden alacak olan tarihsel bir özne değildir. Bu, sistemin mutlak özelliğinden kaynaklanan derin düşünme sayesinde, yani onun kendini etkilemesi ve kendi kendine yetmesi, kendi kendini düşünebilecek bir sistem gibidir.

En dikkat çekici örnek, üçüncü tür bilginin ezeli karakteri, Spinoza'nın söyleminin ilk tanımlamalarının bir sonucu olarak ortaya çıktığı seviyedir. Bu örnek yalnız değildir. Kartezyen Cogito bile -en azından Meditasyonlarda- ancak her sözle ifade edilisinde doğru olmasına rağmen, Rene Descartes'e özel tarihini aşan entelektüel bir önseziyle desteklenir. Aşkın Tümdengelim B'nin "Öyle Düşünüyorum" u kimse değildir, yani, etik alanında olduğu gibi, ikinci bir kişinin soruşturulması içerisinde birinci şahıs değil. Son olarak, Fichte'nin *Ben'i* ve Hegel'in *Mutlak Ruh'* u insan değildir. Bu, sonuç olarak her şeyden daha Fichteci olan bir gelenek içerisinde Gueroult'un dogmatik eylem iddiaları ile aynı durumdur.

b) Belirlenmiş bir stratejinin iç gerekliliği Platonik Düşünce seviyesine yükseltilebilirse.

Gueroult'un *bütünsel idealizm*'inin ikinci çıkarımı, sistemleri, onları yerleştiren dogmatik eylemin yansıtıcılığı tarafından sonsuz kılan “idraki mümkün hedefler” seviyesine çıkararak felsefi sistemlerin çoğulluğuna yer açmaktadır. Gueroult'un “felsefi gerçeklik” veya “gerçekler” den kolaylıkla konuşması bu anlamdadır. (63). Bu yol da geçmişin hiçbir zaman felsefi bir tarih için modası geçmiş bir geçmiş olmadığıdır. Sistemlerin birbirini izlemesi etkisiz kılındı. Bunun gibi bir felsefe tarihi, tarihin anlaşılabilir amaçlar (noemata) yoluyla geri dönüşlü bir yolculuk olduğu ölçüde, “ikili akli faaliyet” olarak adlandırılmayı hak eder.

İlk koşul Fichte'yi akla getirirse, ikincisi Platon'u ve onun fikirlerinin “çoktanrıcılığını” akla getirir.

Üçüncü koşul, gerçeklik kavramının “ortak ideal” olarak adlandırılan şey pahasına, felsefi sistemlere aktarılması ile ilgilidir.

Farklı felsefe yöntemleri bir ve aynı ilahi anlayış içinde farklı, birbirini dışlayan ve imkânsız olarak yorumlanabilirse.

Notlar:

Felsefi sistemleri sadece farklı kılan değil aynı zamanda birbirini karşılıklı bir şekilde dışlamasına neden olan şey nedir? Gueroult'a göre, algı yanılması - kaçınılmaz olarak, Kant'a göre aşkın yanılma gibi- bu sistemler tamamlandığında, sistemin ilk örneğinin kopyaları olarak tutularak sistem tarafından elde edilen tüm tespitleri içerdiği şeklindedir. O halde, eğer bir sistem önceki bir gerçekliğe uygun olması bakımından değerlendirilirse, o sistemin tek gerçek sistem olması gerekir. İdealleştirme Öge'sinin ana katkısı, bir ilk kaynak için yeterlilik yanılması ortaya çıktığında, gerçeklik fikrinin bütüncül bir şekilde dönüştürülmesinden ibarettir. Spekülatif söylemin, birinci dereceden söylemin şekil ve görünüşe ait olan anlamlarını indirgeyen ikinci dereceden bir söylem olduğu zaten gösterilmiştir, *bütünsel idealizm*, bu indirgemeyi birinci dereceden söylemin göndergesel işlevi ile tüm bağları iptal etme noktasında radikalleştirmektedir. (Bu arada, birinci dereceden ve ikinci dereceden söylem arasındaki ayrım Gueroult'a yabancıdır). Felsefi sistemlerin gerçekliği, daha önce ortaya koyduğumuz bir fikir olan "olası tespitlerin maksimum sentezi" düşüncesinden başka bir şeyi ifade etmez. (III, I, e). Bir sistemin felsefi gerçekliğe sahip olabileceği en geniş belirleme zenginliği fikrini kıyaslamak için, yalnızca dışsal olan her şeyin içsel olduğu ve bütünün kendi kendine yeterli olduğu inancını eklemek gerekir. Gerçeklik algısı Sistemin öz-yeterliliğinin taç giymesi olan kendinden emin olmaktan, entellektüel tamamlanma hissi, yani, *Etik*'in V. Kitabının en son önermelerine ulaştığında kişinin zevk alabileceği bu entellektüel mutluluktan başka bir şey değildir. Dolayısıyla kişi, farklı sistemlerde olduğu gibi olaylarda da gerçeklikler olduğu sonucuna varmalıdır (Gueroult, O.C. 101).

Bu şekilde, *bütünsel idealizm*'in, felsefe tarihinin daha da devam etmesi için yer bırakan tek sistem olduğu iddia edebilir. Aynı zamanda bu sistemlerin tartışma götürmez gerçekliğini temellendirirken, onların çatışmalarına da son veriyor. Algı yanılmasına maruz kalmanın pozitif karşıtı, ilahi bir anlamıyla eşleştirilebilen sınırsız bir tamamlayıcılık sistemini kabul etmektir (Gueroult, "sistemler... Tanrı'nın varlığının bir kanıtı için benzersiz olası bir zemindir..." diyecek kadar ileri gider.).

Burada artık Platon'u düşünmüyoruz (Sofist 253 d'yi okuyunuz), ancak olası imkanların filozofunu, yani Leibniz'i (olası tüm dünyaların en iyisini düşünmeden bir Leibniz, ABD'yi başlangıçtaki çıkmazlara geri gönderecek bir fikir) düşünmüyoruz. !¹⁰

Eğer bu şartlar yerine getirilseydi, Gueroult'un *bütünsel idealizm*'inde olduğu gibi, felsefe tarihinin felsefesi, Hegel'den daha iyi bir şekilde, hiçbir ilerlemeci düzen empoze etmeyeceğinden, adalet sağlayacak bir felsefe mevcut olurdu. Bir sistemden diğerine arka

¹⁰ Gueroult, filozofların niçin tamamlanmanın kendi kesinliğinden bütünlüklü bir sistemin orijinal bir prototipinin kopyası olduğu yanılmasına kaydılarına hiçbir sebep göstermiyor. Burada, Kant'a göre kökeni kötülük kadar anlaşılacak bir tür felsefi melezle mi karşı karşıyayız? Kaçınılmaz bir yanılmasadan söz ederek. Gueroult, bunun sonucu aşkın bir modeldeki tespitlerin en büyük sentezinin öngörüsüne neden olduğunu öne sürüyor gibi görünüyor. Daha sonra, felsefi sistemlerin gelişiminin çokluğuna bağlı olarak "gerçeklik duygusu" nun alternatif bir yorumunu sunacağız.

arkaya; tarihe son veren, bunun yerine gelecekteki yeni sistemlerin olası oluşumunu açık bırakacak bir sentez olarak görülmeyecekti.

Kısım 4. Ne yazık ki, anlamanın sonluluğu bu üç koşulun yerine getirilmesini önler.

Notlar:

Gueroult'un felsefe tarihinin felsefesine itirazım, Heidegger sonrası hermeneutik felsefeden açıkça etkilenmesidir. Fakat, Gueroult tarafından önerilen bütünsel idealizm 'e duyulan derin saygı, *Hakikat ve Yöntem*'in yazarı çalışmalarının ikinci bölümüne bu kelimelerle başladığında, Gadamer'in tanımlanmasına uygun bir şekilde kavranıp müzakere edildi: "Hegel'le Schleiermacher'dan daha fazla alakadar olan biziz..." Heidegger sonrası mı? Olabilir. Hegel sonrası? Kesinlikle. Martial Gueroult, bizi Hegel'den, Hegel'in ve... Gueroult'un ötesine geçmeye zorlar.

a) Felsefi seçimlerin koşullara bağlı oluşu sadeleştirilemeyecek bir şekilde anlaşılmaz gibi görünüyor. (Hiç kimse, o ya da diğeri felsefi yol boyunca uğraştığı dogmatik eylemi tamamen şeffaf bir şekilde açıklayamaz.)

Notlar:

Bütünsel İdealizm'in sorgulanması gereken ilk amacı sistemin kendisi için bir iç gereklilik olarak başlayan bir felsefe olan dogmatik eylemi kavrama girişimidir. Olumsuzluk ve felsefi seçimlerin anlaşılmazlığından bahsettiğimizde, elbette, Kierkegaard'ın Hegel'in mutlak bilgisini reddetmesini, Marksist ve ideolojilerin Marksist ve postmarksist eleştirisini, psikanaliz öğretilerini ve bilgi sosyolojisinin eleştirilerini göz önünde bulunduruyoruz. Bununla birlikte, Karl Otto Apel'den ve Jürgen Habermas'tan öğrendiğimiz kendi karmaşık varsayımlarına sahip, eleştirel olmayan bir şekilde varsayılan, tarihselcilğin tuzaklarından kaçınmak isteyen herhangi bir felsefe olan bu tür heterojen argümanların kolayca kullanılmasını protesto etmek istiyorum. Bu tür argümanların bilgisiz kullanımı, kendisini ikinci dereceden bir söylem olarak kurmak ve kendini bu gramer üzerine aşılana metafizik hipotezden kurtarmak için, doğal dillerin "dilbilgisi" ile ilgili spekülative düşüncenin indirgenmesiyle ortaya çıkan sorunu göz ardı etmektedir." Bu indirgemenin merkezinde eninde sonunda çelişki bulunur. Kendi açımdan, büyük felsefeleri canlandıran niyeti, yani kendilerini tarihsel zamansallıktan kurtarmaya çalışan girişimi meşrulaştırmaya devam ediyorum. Hatta her büyük felsefenin bu faaliyeti yapmada başarılı olduğuna inanıyorum. Bir felsefeyi bölünmez kılan bu kısmi başarıdır. Ancak, Merleau-Ponty'nin Husserl'in indirgemesi hakkında söylediği gibi, indirgeme hem gerekli hem de imkansızdır. Spekülative söylem, ikinci dereceden söylem olarak, birinci dereceden söylemden ve hepsinden önemlisi üzerine aşılana metafizik ilkelere ödünç almaya devam eder. İndirgeme her zaman kusurludur. Bu yüzden dogmatik eylemin tekilliği yani karışık bir zorunluluk, içsel özgürlüğe bağlı iç özgürlüğü ve dış bağlantılar tarafından üretilen kısıtlamayı birleştiren katışık bir tekilliktir.

Bu karmaşık tuhaflığın temel belirtisi, felsefede eş sesliliğin görevidir. Bununla, spekülâtif söylem tarafından ifade edilen bu söylemin indirgediği mahiyetlere aynı isimleri verme ihtiyacını içeren kısıtlamayı kastediyorum. Bir kez daha Spinoza'nın *Etik*'ine dönelim. Eski radikal ve teolojik dilin korunması, sonsuz bir müphemlik kaynağıdır. Tüm rasyonel teolojileri indirgeyen benzer bir söylem, belki de bu söylemin eşsizliği kendi kendini uygun bir isimle çağrılmayı hak ettiği için, Tanrı'yı bir özün söylemi olarak adlandırmaya devam ediyor. O halde, ateizm veya panteizm ithamlarıyla doğrulandığı gibi çağın teolojik ihtilaflarına karışmak zorunda kalan "Tanrı mutlaka vardır" önermesini nasıl önleyeceğiz. Yaklaşımların kaderi (gerekli, şarta bağlı, mümkün, imkânsız) benzer bir soruna yol açar: spekülâtif söylem, daha önce söylediğimiz gibi, iddialı söylemin şekilsel mantığını kırar ancak bu indirgenmiş kategorilerden herhangi birini yeniden kullanır (bakınız Spinoza, Leibniz, Kant.) Sonuç, belirli bir felsefenin tekilliğinin, sıradan söylemde, bilimlerde veya muhalif felsefelerde önceki kullanımını iptal ederken, yeniden yorumlanan varlıklara, yaklaşım ve ilişki türlerine bağlı olur.

b) Sistem tarafından açığa çıkarılmış olan yöntemin eski varsayımının zorunluluk kipi aşılmaz ve varsayımsal bir düşünceye herhangi bir aktarımı (Platon'un *Devolet*'inin VI.-VII. açısından) engellemiş gibi görünüyor.

Notlar:

Sistemler tarafından gösterilen özel yöntemlerle ilgili olarak, başka bir karışım türü, Platonik Fikirler seviyesine yükseltmelerini önler. Ben zorunlu ve retorik (söz bilimsel) tartışmalar arasındaki kaynaşmaya atıfta bulunuyorum. Rahmetli Profesör Perelman, zorunluluğun ortaya çıkmasının altında yatan gizli söz bilimsel yöntemleri ortaya çıkarmak için çalışmasının önemli bir bölümünü tahsis etti. Farklı bir şekilde, Gadamer'in hermeneutik felsefesi, etik ve politik meseleler başta olmak üzere çok sayıda felsefi argümanın epistemik karakterinden ziyade fonetikliğinin doğruluğunu kanıtlar. Aristoteles'in *Metafizik*'inin önerdiği gibi, ilk ilkeler kanıtlanamaz; bu nedenle en iyi kabul edilen fikirler arasında bir hakeme başvurulur. Doğru spekülâtif zorunluluk ile geometrik ispat mekanizması (daha fazla geometrik ispat) arasındaki ilişki daha da zor bir probleme neden olur.

Felsefi söylem bir söylem olduğundan, nihayetinde biri tarafından bir başkasına hitap edilir; bu söylevsel karakter, büyük bir monolog (tekil konuşma) olarak kabul edilen sistemin işaret edici stratejilerinden ayrılmaz ikna yöntemlerini gerektirir.

c) Felsefe tarihinin (şüpheciliği, dogmatizmi, sezgiselliği vb. inkâr eden) şimdiki felsefesi de dahil olmak üzere tüm felsefi sistemlerin ihtilaflı duruşu daha az aşılamaz gibi görünüyor.

Notlar:

Zıtların ahengi fikrini gizleyen tartışmalı özyapı, başlangıçtaki seçimlerin anlaşılabilirliğini ve felsefi argümanın retorik bileşenini tahsis edici (veya diyalog) seviyesine kısmen yansıtır.

Felsefi söylemin özerkliğini mümkün kılan kusurlu ve eksik kalan durumuna ilişkin son bakış, neden felsefi tartışmanın diyalojik durumunun her zaman

benzerlik, uzlaşma, karşılıklı anlaşma fikrine ihanet ettiğini anlamamıza yardımcı olacaktır. Her felsefede, spekülâtif söylem sadece doğal dillerin “dîlbilgisi” ile değil aynı zamanda diğer felsefelerle, ikinci ve birinci dereceden söylem arasındaki karışıklığın yarattığı metafizik varlıkların kabulü olarak görünenlerle çelişmektedir. Bu şekilde, Spinoza için, Descartes’ın tözlerin çokluğuna izin veren töz tanımı, Aristoteles ve skolastiklerden alınan tözcülüğün eksik bir şekilde azalmasından kaynaklanmaktadır. Bu rahatsız edici durumun bir belirtisi, yeni bir felsefenin, olduğu gibi, çatışma sürecindeki en yakın olanı kınadığı inanılmaz adaletsizliktir. Aristoteles'in Spinoza'nın Descartes ile başa çıkma şekli olan Platon'u, Hegel'in Kant ve Fichte'nin ele alışının değerlendirmesini düşünün. Bir felsefenin azalttığı şey, başka birinin koruduğu şeydir. Bu yüzden her felsefe, hatalı bir şekilde indirgenmiş veya yanlış bir şekilde korunmuş gibi görünen şeyi indirgediğini iddia ediyor. Bu nedenlerin yanı sıra, doğrudan 4a ve 4b'den türetilmiş olan, felsefeler arasında sistematik düşüncenin kendi kendine yeterliliği ile ilgili olan tartışmalı duruşun daha belirgin bir nedeni vardır. Gueroult'un bu kendi kendine yeterliliği uğruna ödemeye hazır olduğu bedeli gördük, yani sistemin özgün kopyası olacağı gerçeği ile ilgili olarak herhangi bir yeterlilik iddiasının reddedildiğini gördük. Bu, felsefe tarihinin felsefesini *bütünsel idealizm* olarak tanımlayan gerçeklik kavramının bu sisteme aktarılmasıdır. Bana öyle geliyor ki, hakikat kavramının yeterlilik olarak örtülmesi, başka birkaç seçeneğin açılmasına müsaade eder. Hiçbir felsefe dış kısmı iç kısma dahil ettiğini iddia edemez. Spekülâtif söylemde dışarı (dış kısım, dış kaynaklı) olmasa bile (Tanrı dışında töz yoktur), spekülâtif söylemden başka söylemler de vardır. Her şeyi dahil etme ideali, spekülâtif söylemi bunun dışında oluşan söylemlerle arasında bağlantı kuran hasta bir kesişme uğraşısıyla iç içe geçmiş olmalıdır. Mantık, matematik, fizik, biyoloji, psikoloji, sosyoloji vb. ile bağlantılı olarak, bütün büyük felsefelerin yaptığı şey aslında buydu. Gerçeklik ve varoluş fikirleriyle ilgili olan sonuç önemlidir: felsefi söylem, doğal dilin saf gerçekçiliğini, astronominin güneşin doğuşunu ve batışını görmemizi engelleyebileceği kadar az inkâr edebilir. Belki de bizim yadsınamaz “realite hissinden” yeniden koruyan sıradan dilin gönderge işlevidir. Felsefi söylem (muhtemel tespitlerin azami sentezi) doğrultusunda gerçeklikle birlikte bir şey hayal etmek için bazı yeterliliklere ihtiyaç yoktur ve bu diğer tüm söylemler tarafından gerçeklik olarak ele alınan (doğal ve yapay diller, sıradan ve bilimsel söylemler, vb) şeydir. Sorun, artık bir model ve bir kopya arasındaki bir yeterlilik değil, felsefi gerçek ve evrensel gerçek tarafından gösterilen açıklama ve dönüşümün hareketliliğidir.

Spekülâtif söylem ile diğer söylemler arasındaki bu kesişme noktası her bir sistemin karar verme gücünü tüketerek oluşturduğu, “realite hissimiz”e işaret eder, yani hiçbir sistem

deruni ve zahiri arasındaki benzerlik ölçütü, Gueroult'un, sistemlerin gerçekliği olasılığının koşullarının üstüne koyduğu ölçüt ile bağdaşamaz.¹¹

Bu sadece felsefelerin başlangıç yolu (dogmatik eylem) ve onların devam etme tarzları (yöntemleri) değil aynı zamanda onların tamamlama (ikmal etme) ve tamamlanamama (kusurlu olma) ufukları açısından da anlaşmazlık içerisinde kalmalarının ana nedeni olabilir.

Bu *bütünsel idealizm*'in imkânsız iddiası tüm felsefi sistemler için ortak olan yanılısamayı ortaya çıkarabilecek tek düşünce olma tasannusunda yatmaktadır, özel bir şekilde her bir sistem tarafından ve gerçeklikleri belirlemek için doğru bir taklidin özgün öncesi ve görünüşü sağlayan ve bu yolla herhangi bir aşkın yanılısamadan etkilenmeyen ilk sistem olmalı.

Notlar:

Bu dördüncü bölümün sona erdiği sonuç iki yönlüdür. Bir taraftan zıtların ahengi fikri tüm felsefi tartışmalarda düzenleyici bir fikir olarak kalmaktadır. Söylem düzeyindeki sistemler arasındaki anlaşmazlıktan alıkoyan bu fikirdir, yani söylem ve şiddet arasındaki sınırın üzerinden geçen bu anlaşmazlığı engeller. Diğer taraftan felsefe tarihinin hiçbir spekülâtif felsefesi fikir ayrılığı gerçeği ve sistemler ile zıtların ahengi fikri arasındaki zıtlıkla başa çıkamaz. Dolayısıyla çalışmamızda felsefi söylemin edimbilimselliğine ilişkin bir cevap arayışımız var. 5. bölüme bakınız.

Kısım 5. "Ne yapmalı?" (Lenin'in dediği gibi!)

Başlangıç noktamıza yani tarihçi filozofların deneyimlerine dönmeyi ve bu deneyimin eylemsel yönüne odaklanmamızı öneriyorum. Spekülâtif düşüncenin salt pratiğini kastediyorum. Bu eylemsel boyut Kant okuyucularına tanıdık olan aklın uğraşısı kavramında uygun bir ifade bulur. Bu uğraşı kaçınılmaz bir şekilde iki kısma ayrılmış görünüyor:

a) Bir taraftan, yaratıcı ve samimi bir şekilde dogmatik eylemi ve felsefi inanışlarımı teslim etmeden özel bir felsefe oluşturan yöntemi telakki edebilirim. Bunu yaparak, tamamen şeffaf hale getirmek için yakınlık kurduklarımın ve hoşlanmadıklarımın altını çizerek yetersizliklerimin farkında olmaya devam ediyorum. En çok yapabildiğim ön yargılarıma karşı ve bu yabancıya sıçrama (ve sıklıkla düşmanca) nedeniyle üzerinde düşündüğüm çalışmamla birleşen beklenti ufkum olmaksızın kendime yabancılaşmayı öğrenmek için savaşmaktır.

b) Diğer taraftan, iddialı bir gücün kanaati ile olan felsefi çabada ve- seçimlerimin bulanıklığında, yöntemimin varsayımsal özelliği ve indirgenemeyecek bir şekilde tartışmalı olan felsefi konuşmalarla uğraşabilirim (Ve uğraşmak zorundayım).

Teorik düşüncenin pratiği nihai olarak bölünmüş uğraşıya dayanan teorik düşünce gibi görünüyor- diğer sistemlerin düşüncelerinin ve birinin felsefi tercihlerinin iddiasının

¹¹ Filozof düşüncesinde iç ve dışın bu kimliği, kendi kendine yeterliliğin yeniden gözden geçirilmiş halidir, bu nedenle artan bir derecelendirmede, sistemler gerçeği olasılığı olasılık koşullarının zincirinin halkaları bir araya getirilir: tayinlerin olası sentezi, kendi kendine yeterlilik, iç ve dış kimliği ", oc. s. 139.

kavranışı arasında bölünmüş bir uğraş. Bu bakımdan felsefe, sanattan tamamıyla farklı değildir. Yetenekli bir meraklı farklı çalışmaların değerini, eğer muhalif değilse, yöntemleri anlayabilir; özgün bir yaratıcı sadece kendi yapıtını yapabilir ve yapmalıdır. Kendi içerisinde bölünmüş olan aynı nedenden dolayı felsefe tarihi felsefi bir girişim ve büyük filozofların yani sistematik düşünürlerin tefekküründen doğmak zorunda olan bir felsefe olarak kalmaya devam etmektedir. Ancak, bu ilgi bölünmüş bir ilgi olduğu için, felsefi sistemlerin çoğulluğunun irrasyonelliği sadece bir baş merak konusu değil aynı zamanda sürekli bir çelişkidir.